

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 11. juni 2009 truffet vedtak i

Sak nr: 21/09 (arkivnr: 200900322-16)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Berit Svensli Solseth
Frode Sulland
Halvor Kjølstad
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: I medhold av offentleglova § 13, jf. forvaltningsloven § 13, er klagerens navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket er offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtak: Tingrettsdommer B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

Innledning:

Ved brev av 30. mars 2009 har advokat C, på vegne av A, inngitt klage på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 24. april 2009 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra protokollførerne/rettsvitnene D og E.

Konstituert sorenskriver F ved X tingrett er orientert om klagen. Han har i uttalelse av 27. april 2009 uttalt at han ikke har supplerende bemerkninger til uttalelsen fra tingrettsdommer B.

Saksfremstilling:

A var tiltalt i en straffesak for X tingrett. Forut for hovedforhandlingen fremsatte han begjæring om å få saken avgjort ved tilståelsesdom. Rettsmøte til behandling som tilståelsessak ble holdt 16. mars 2009. B var dommer i saken.

D fungerte som rettsvitne og protokollfører fra kl 0930 til kl 0955, før E overtok hennes funksjon frem til rettsmøtets slutt kl 1015.

Tingrettsdommer B returnerte saken til politiet som følge av at vilkårene for pådømmelse etter straffeprosessloven § 248 ikke var oppfylt.

Klager – v/advokat C – har i hovedsak vist til følgende:

”A tok kontakt med undertegnede tirsdag 17. mars d.å. Han opplyste da at dommeren hadde kommet til at vilkårene for tilståelsesdom ikke var tilstede, og at saken skulle behandles ved hovedforhandling den 19. mars.

A var sterkt preget av den behandlingen han hadde fått av tingrettsdommer B under rettsmøtet dagen før. Han hadde ikke sovet om nattet, og var svært nervøs for å møte under hovedforhandlingen, da han fryktet en tilsvarende behandling fra retten.

Min klient har en klar oppfatning av at dommeren på forhånd hadde bestemt seg for at vilkårene for tilståelsesdom ikke var tilstede, og opplevde at han brukte rettsmøtet til å trakassere og ydmyke ham på en særdeles ufin måte.

I forbindelse med at siktelsen ble lest opp, uttalte bl.a. dommeren: ”Det høres ikke bra ut når jeg leser opp det du har gjort på denne måten, gjør det A?” Videre uttalte han: ”Ler du, synes du dette er morsomt”. Min klient bestrider at han lo forut for denne kommentaren, tvert imot kjempet han mot gråten under hele rettsmøtet.

A har beskrevet rettsmøtet som en helt uvirkelig opplevelse. Når han prøvde å besvare spørsmål, så ble han gjentatte ganger avbrutt av dommeren. Han reagerte særlig sterkt på den nedlatende og hissige formen dommeren hadde under sin administrering av retten. Han ble heller ikke gitt anledning til å forklare seg i sammenheng om de forhold han var siktet for.

På slutten av rettsmøtet tillot A seg å si følgende: ”Dette er ikke riktig, jeg føler meg helt satt til side her. Jeg har tilstått og jeg ønsker en dom”.

Denne uttalelsen medførte at tingrettsdommer B hisset seg ytterligere opp, og uttalte med høy røst:

”Ut med deg, sett deg på gangen, du skal få prøvd saken din på torsdag”.

A oppfattet dommerens opptreden som respektløs og lite verdig for en dommer.”

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

”Siktete møtte uten forsvarer, ble gjort kjent med hva saken gjaldt, personalia ble tatt og siktelsen ble lest opp. Jeg kan ikke se at jeg har verken trakassert eller ydmyket siktede på noen ufin måte. Uttalelsen sitert nederst på side 1 i klagen er korrekt gjengitt, men det har sin sammenheng i siktedes tydelige mangel på forståelse for hva saken gjaldt og sakens alvor. Det er videre riktig at jeg ved en sammenheng også fikk et inntrykk av at siktede nærmest lo og at jeg bemerket til det slik som fremgår øverst på side 2. Jeg hadde intet inntrykk av at siktede kjempet mot noen gråt under rettsmøtet.

For så vidt gjelder siktedes rettslige forklaring viser jeg til protokollatet. Det er ikke fremkommet bemerkninger til innholdet i det. Som man raskt vil se av protokollatet fremgår det ikke noen uforbeholden tilståelse i forhold til tiltalebeslutningen/siktelsens post I og II. Forklaringen samsvarer med siktedes politiforklaring - slik jeg husker den uten å ha tilgang til politiets saksdokumenter. Det var derfor ganske klart for meg allerede fra siktede begynte å forklare seg om at han ikke visste om selskapet var registrert i avgiftsmanntallet, at det ikke ville komme noen uforbeholden tilståelse.

Jeg har over 15 års erfaring i påtalemyndigheten og over 20 års dommererfaring. En pådømmelse på grunnlag av den forklaring siktede ga ville, i hvert fall hvis straffen ble satt strengere enn politiets innstilling, kunne ført til anke til lagmannsretten med utvilsomt opphevelse på grunnlag av saksbehandlingsfeil som resultat.

Det er intet uvant i at siktede i tilståelsessaker etter beste evne forsøker å "bortforklare" tingene for å gi et gunstig inntrykk. Det er heller intet uvant i at disse da blir noe skuffet over ikke å få saken sin avgjort på en enkel måte. Jeg finner det uheldig for siktede at hans forsvarer forespeiler ham at saken kunne avgjøres summarisk på grunnlag av den politiforklaring som jeg må anta var forsvareren hadde lest. Hun bør vite at en slik forklaring ikke kan pådømmes etter straffeprosessloven § 248, selv om politiforklaringen sluttet med ønske om slik dom og selv om politiadvokaten hadde forsøkt å fremme saken til slik pådømmelse. Jeg går her ikke nærmere inn på de nærmere nyansene med hensyn til subjektive straffevilkår og siktedes forklaring. Det forutsettes at i hvert fall utvalgets juridiske medlemmer lett ser av politiforklaring/protokollat i forhold til siktelsen, at summarisk pådømmelse ville være uriktig.

Etter å ha protokollert kanskje mer enn det som var nødvendig og konstatert at vilkårene for dom ikke var til stede, gjorde jeg siktede kjent med at saken ikke kunne pådømmes summarisk fordi siktede ikke hadde gitt noen uforbeholden tilståelse. Det er ganske riktig at siktede ønsket dom og sa det, men det er opp til meg som dommer å vurdere om vilkårene for summarisk dom er oppfylt. Jeg gjorde ham kjent med at han kunne ikke få den protokollerte forklaring pådømt i forhold til siktelsen. Han måtte ha gjentatte beskjeder om å forlate rettssalen, og det er også riktig at jeg til slutt uttalte meg som det siste sitatet viser. Dette var imidlertid etter flere mer høflige anmodninger til ham om å forlate rettssalen. Jeg var ikke og hadde ikke grunn til å være hissig.

Hva gjelder siktedes nattesøvn kan jeg ikke se at det fra min side har vært sagt eller gjort noe som skulle være skadelig for den. Imidlertid hadde det kanskje begynt å gå opp for siktede at han kommende torsdag måtte svare for i åpen rett skatte- og avgiftsunndragelser for over kr 300.000,-, og at han ikke fikk det avgjort på en enkel måte med betinget fengselsstraff. Domsresultatet ble samfunnsstraff.

Som fremgår av rettsboken vekslet to protokollførere/rettsvitner. Ingen av dem hadde noe å bemerke, jf. rettsboken.

Allerede da jeg fikk tildelt saken til pådømmelse etter straffeprosessloven § 248 og etter å ha

gjennomgått den før rettsmøtet, gjorde jeg forsvareren og avdelingskonsulenten som tildelte meg pådømmelsen oppmerksomme på at slik blanding av rollene som behandlende dommer på tiltalebeslutning og behandlende dommer i forsøk på summarisk pådømmelse, kunne lede til inhabilitet i forhold til hovedforhandlingen. Det ble allerede før forsøket på pådømmelse bestemt av vedkommende avdelingsleder her at hvis det ikke ble dom etter straffeprosessloven § 248, skulle jeg bytte sak med den dommerfullmektigen som pådømte tiltalebeslutningen. Skiftet har altså intet med nærværende klage og det som fremkommer der å gjøre.”

Rettsvitne og protokollfører – E – har i hovedsak uttalt følgende:

”Da jeg kom inn i rettssalen merket jeg at siktede virket nervøs. Han svarte på spørsmål fra tingrettsdommer B, men ble til tider avbrutt før han fikk snakket ferdig. Siktede snakket lavmælt.

Fra jeg kom inn i retten synes jeg tingrettsdommer B behandlet siktede på en fornærmende måte. Jeg synes han nærmest latterliggjorde siktede i rettsmøtet for måten han hadde handlet på i situasjonen som han var siktet for. Tingrettsdommer B hadde fler kommentarer underveis i rettsmøtet som jeg oppfattet som ”å gjøre narr” av siktede. Under hele den delen av rettsmøtet som jeg var rettsvitne, snakket tingrettsdommer B til siktede med høy røst (og på en brysk måte). Siktede ble blant annet spurt om han ikke samlet inn skattekort fra de ansatte. Siktede svarte at ”jo, det hadde han gjort for noen av dem.” Tingrettsdommer B spurte da om han hadde sendt inn disse eller hvor han hadde gjort av dem. Siktede svarte at han hadde lagt dem i en hylle. ”Det var vel ikke der de skulle ligge”, svarte tingrettsdommer B. Særlig måten dette ble sagt på oppfattet jeg som latterliggjøring av siktede.

Etter at siktede hadde forklart seg og hans forklaring var protokollert, sa tingrettsdommer B at det ikke forelå noen uforbeholden tilståelse, og at det ikke ville bli noen tilståelsesdom i saken.

Siktede sa da; ”ja, men jeg har jo tilstått.”

Det så ut som om siktede ble ”tatt litt på sengen” da tingrettsdommer B sa at det ikke forelå noen tilståelse i saken. Siktede så rådvill ut.

Jeg har ikke grunnlag for å uttale meg om hvorvidt tingrettsdommer B på forhånd hadde bestemt seg for at vilkårene for tilståelsesdom ikke var tilstede. Jeg hadde heller ikke på forhånd satt meg inn i om vilkårene for tilståelsesdom var tilstede eller ikke, da jeg ikke anser det som en oppgave som rettsvitnet skal ha.

Siktede ble spurt av tingrettsdommer B om han hadde fått innkalling til å møte i hovedforhandling den 19.03.09. Det bekreftet siktede. Han fikk da beskjed fra tingrettsdommer B om å møte opp der. Også på dette tidspunkt snakket tingrettsdommer B til siktede med høy røst.

Til slutt i rettsmøtet ga tingrettsdommer B siktede beskjed om å ta kontakt med sin forsvarer slik at ”advokaten etter omstendighetene får anledning til snarest å fremsette eventuell inhabilitetsinnsigelse mot tingrettsdommer B.” (sitatet er hentet fra rettsboken av 16.03.09, side 3).

Siktede fikk beskjed om å vente på gangen så skulle han straks få kopi av rettsboken.

Etter at siktede var gått på gangen ordnet jeg forsiden på rettsboken da han skulle ha med seg kopi av denne.

Jeg nevner for ordens skyld at jeg oppfattet tingrettsdommer Bs væremåte også overfor meg i rettsmøtet som svært ubehagelig. Jeg går ikke nærmere inn på dette forholdet, da dette ikke er, eller vil bli gjort til, tema i en klagesak.

Jeg er klar over at jeg som rettsvitne skal være en uavhengig observatør i retten, følge forhandlingene nøye og si ifra dersom det oppstår misforståelser og feil. Underveis tenkte jeg på å avbryte rettsmøtet og få tingrettsdommer B med ut på gangen, men jeg valgte ikke å gjøre dette på grunn av tingrettsdommer Bs sinnsstemning. Jeg var redd for at dersom jeg avbrøt rettsmøtet ville situasjonen bare bli enda verre.

Straks avdelingsleder G var tilbake på jobb den 17.03.09 gikk jeg til ham for å forklare hvordan jeg hadde opplevd rettsmøtet. Både med hensyn til at tingrettsdommer B hadde vært "etter meg" for feilskrivning med mer, men også på grunn av hans væremåte overfor siktede."

Rettsvitne og protokollfører – D – har i hovedsak uttalt følgende:

"Jeg har lest klagen fra advokat C på vegne av siktede A.

Jeg startet som rettsvitne i nevnte rettsmøte, sak ...
Dommer B hadde fra begynnelsen av rettsmøtet en ganske nedlatende og hissig holdning overfor siktede slik jeg ser det. Som rettsvitne/protokollfører var det ubehagelig å måtte høre på måten A ble snakket til.

Jeg støtter As oppfatning av behandlingen han fikk i nevnte rettsmøte."

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstolloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om å avgi muntlig forklaring.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse..."

Det følger av dette at klagerens anførsler om at tingrettsdommer B opptrådte nedlatende, hissig og respektløst, kan behandles av utvalget.

Tilsynsutvalget vil innledningsvis bemerke at det er beklagelig at personer som møter som parter i en sak for domstolene, sitter igjen med en følelse av å ha blitt respektløst og

nedlatende behandlet av dommeren, slik det er beskrevet i klagen. Dommeren har ansvaret for at rettsmøtet foregår i ordentlige former, og at de som er tilstede føler seg ivaretatt. Dommeren har også ansvaret for at siktede, som i denne saken, får nødvendig veiledning om det som foregår i retten.

På bakgrunn av klagen og uttalelsen fra tingrettsdommer B, legger Tilsynsutvalget til grunn at B under rettsmøtet 16. mars 2009 blant annet kom med følgende uttalelser: ”Det høres ikke bra ut når jeg leser opp det du har gjort på denne måten, gjør det A?”, og ”Ler du, synes du dette er morsomt”. Ved avslutningen av rettsmøtet uttalte han: ”Ut med deg, sett deg på gangen, du skal få prøvet saken din på torsdag.”

Etter utvalgets vurdering er det ingen ting som tyder på at opptreden til den siktede i den aktuelle straffesaken tilsa at slike uttalelser var nødvendige fra dommerens side. Utvalget viser her til klagen og til de tydelige uttalelsene fra rettsvitnene/protokollførerne i saken, D og E.

Selv om verken klager eller rettsvitnene har beskrevet i detalj hvorledes tingrettsdommer B for øvrig opptrådte under rettsmøtet, legger utvalget ut fra uttalelsene i saken – herunder også dommerens egen uttalelse – til grunn at dommeren også for øvrig forholdt seg til siktede på en måte som ble opplevd som nedlatende og hissig. Siktede ble ifølge uttalelsene heller ikke gitt tilstrekkelig veiledning om årsaken til at det ikke kunne avsies tilståelsesdom.

En dommer skal behandle dem som møter i retten med vennlighet og respekt. Det er etter Tilsynsutvalgets oppfatning uakseptabelt at en dommer opptrer hissig og nedlatende overfor en siktet.

Etter en samlet vurdering finner Tilsynsutvalget at tingrettsdommer B har handlet klart i strid med god dommerskikk. Han har på en utilbørlig måte unnlatt å behandle siktede med den vennlighet og respekt som dommerrollen krever, og har dermed heller ikke opptrådt på en måte som gir domstolene tillit og respekt.

Utvalget er kommet til at det er grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak i form av kritikk, jf. domstoloven § 236 andre ledd.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Tingrettsdommer B gis kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.